

Iure Brkan

SADAŠNJE ZAKONODAVSTVO REDA MANJE BRAĆE I NOVA EVANGELIZACIJA*

Uvod

"I u zemljama sa starom kršćanskom tradicijom, danas se javlja hitna potreba ponovo navijestiti Isusovu riječ i to kroz novi način evangelizacije; postoji još uvijek veliko mnoštvo onih koji ne poznaju Krista ili koji ga poznaju vrlo malo. Brojni su i oni koji se - zahvaćeni vrtlogom sekularizacije i vjerskog indifernetizma - udaljiše od Krista" (Ivan Pavao II, Poruka mladima svijeta uz VII. svjetski dan mladih 1992, Vatikan 24. studenog 1991).

Povijesni trenutak u kome živimo sili nas da svim udovima Božjega naroda govorimo o *evangelizaciji slobode i odgovornosti*. Svi se katolici, na pragu trećeg tisućljeća, nalaze pred zadatkom, pred odgovornom dužnošću aktivnog uključenja u novu evangelizaciju što zahtijeva "integralnu evangelizaciju" koja nije samo kršćanski navještaj već cijelovito i vjerno promicanje čovjeka što uključuje borbu za mir i promicanje svekolikih ljudskih prava. Naime, nakon propalih totalitarnih režima našega stoljeća (fašizma, nacizma i komunizma) u ljudima se, hvala Bogu, nanovo probudio osjećaj slobode, posebno slobode osobe, a ta sloboda zahtijeva odgovornu slobodu, zahtijeva obnovu smisla kršćanske kreposti ljubavi i pravednosti te ugrađivanje sadašnje nauke Crkve u pravne poredke i državne strukture.

Trenutak u kojemu živimo zahtijeva nužnost ispravljanja onoga što se dogodilo u nenormalnom sustavu u kojemu smo do jučer živjeli. Naime, temeljne su vrednote bile porušene jer se moralo živjeti na neprirodan način - od obiteljskoga do profesionalnoga života-. Stoga, trebamo raditi na tome da mi osobno i oni kojima navještamo Božju riječ, povratimo svoje glave u

* Ovo je predavanje održano članovima Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja tijekom svibnja 1992. godine.

normalno stanje. To zahtijeva od franjevaca i onih za koje djeluju, sama sloboda ljudske osobe, nova pedagogija ljudskih prava, svijest o vječnim i neotudivim ljudskim pravima i rad na obnovi čovjeka što zahtijeva promicanje i uvažavanje istih. Na svim katolicima je raditi na tome da se pojedinci, skupine, a i cijelo čovječanstvo preobrazi u katoličkom duhu. To nije nimalo lako. Težina problema nas potiče na takvo razmišljanje jer nas, uostalom također na to potiču naše konkretne prilike i potrebe, potrebe okoliša u kojemu djelujemo te odgovornost prema ispunjenju kršćanskoga mandata koje zahtijeva novu integralnu evangelizaciju.

I na franjevcima je danas veoma zahtijevni zadatak: vrednote Evanđelja ugrađivati u svijest ljudi našega vremena, posebno u svijest onih koji su, u našem konkretnom slučaju, povjereni apostolskom djelovanju Provincije presvetoga Otkupitelja bilo gdje na zemaljskoj kugli. Na to nas potiče također i posebno sadašnje franjevačko zakonodavstvo, posebno oni propisi koji uređuju djelovanje manjega brata u evangelizaciji. Franjevačko zakonodavstvo zahtijeva da manji brat najprije evangelizira sebe osobno da bi mogao evangelizirati druge. Tek tako će ostvarili onu iskonsku i temeljnu franjevačku karizmu sažetu u lozinci: "Ne samo sebi živjeti već i drugima koristiti!" (Generalne konstitucije [=GK/ čl. 87, § 1). Drugima koristiti franjevac evangelizator treba prema GK čl. 89, §§ 1-2, *svjedočanstvom života* (testimonium vitae) i *svjedočanstvom riječi* (testimonium verbi). Ili, zadaću evangelizacije (munus evangelizationis) treba provoditi riječju i djelom (verbo et opere) (usp. GK, čl. 83, § 2). Vrijeme izaziva manju braću da obnove svijest da su svi pozvani na evangeliziranje, na integralnu evangelizaciju i na obnovu vlastitog života po evanđelju.

1. Zahtijevi vremena

Među glavne zadaće Crkve našega vremena, razumije se i Franjevačkog reda manje braće, spada zauzimanje svih za što efikasniju novu evangelizaciju, što između ostalog, uključuje: poštivanje i sve više promicanje ljudskih prava, solidarnost, dijalog sa svima te zauzimanje za pravdu i mir i za sačuvanje stvorenoga (ekologija).

Budući da su prava, dužnosti i ljubav uvijek u odnosu prema drugome, potrebno je raditi na tome da osjećaj i odnos prema drugima bude onakav kakav je imao sam Gospodin Isus Krist prema svima. Gdje god to može, manji je brat pozvan i poslan da naviješta: isti Isus Krist, koji je bio

mučen, pribijen na križ i pokopan, uskrsnuo je i navijeke živi kako bi ljudi ostvarili život na koji ih, i na kakav ih, Bog poziva.

Promicanje ljudskoga dostojanstva zahtijeva najprije poštivanje čovjeka jer je čovjek, jer ima ljudsku narav, jer posjeduje ljudski razum i svijest, posebno *jer je čovjek ljudska osoba koju Bog ljubi*, a to se postiže namim time ako se tako živi i propovijeda: poštivaje čovjeka u smislu promicanja prave, ljubavi i istine, što zahtijeva da se pravda nadahnuta ljubavlju također ugradi u temelje nove civilizacije, da se svijest o ljudskom dostojanstvu i temeljna ljudska prava ugrade u sve teološke, vjeronaučne, oblikovne (formacijske) i školske priručnike kako bi se barem donekle odgovorilo sadašnjim zahtijevima Crkve i našega zakonodavstva u tom smislu.

Sadašnje Generalne konstitucije reda manje braće, nadahnute na *Evangelii Nuntiandi*, br. 20, nalažu svojoj manjoj braći da moraju promicati evangelizaciju kultura, koja pridonosi rastu ljudskih vrednota na svim područjima života, a iskorijenjuju se zlouporabe što škode ljudskome dostojanstvu (usp. GK, čl. 94). Dakle, manji brat je dužan raditi na tome da se iskorijene sve zlouporabe koje mogu škoditi ljudskom dostojanstvu. Tom konkretnom zahtijevu GK posebno se može odgovoriti ostvarenjem franjevačke karizme u konkretnoj zauzetosti za čovjeka posebno na planu promicanja ljudskih prava i poštivanju ljudskog dostojanstva. To zahtijeva cjelokupna evangelizacija čovjeka, građanina, posebno članova Katoličke crkve.

Kad naše GK spominju da se braća zauzimlju da se iskorijene zlouporabe koje mogu škoditi ljudskom dostojanstvu, apel je to na etiku manjega brata i zapovijed svim članovima Franjevačkoga reda da u evangelizaciji, u ovom povijesnom trenutku, uz ostalo, naglašavaju:

- Čuvanje temeljnih ljudskih prava (da ne budu kršena) te podupiranje svim dopuštenim sredstvima njihovo promicanje. Posebno franjevački evangelizatori trebaju pripaziti na vjersku slobodu i slobodu savjesti kako stoji u *Dignitatis humanae*, br. 2: "... svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska bilo pojedinaca bilo društvenih skupina bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti ni prečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam bilo udružen i drugima, unutar dužnih granica." Manji brat treba promicati također građanska prava: sloboda glasovanja, govora i tiska, promicanje društvenih i ekonomskih prava, itd.

- Manji brat kao i franjevačko bratstvo trebaju biti solidarani, posebno s onima koji su *na rubu društva*, kako propisuju naši najnoviji generalni statuti u članku 47 "fratres sollicitam curam habeant erga nostri temporis emarginatos". Posebno se treba angažirati u karitativnom djelovanju;

- Promicanje i zauzimanje za "dijalog i mir sa svima" (GK 93) te "Mir i dobro" treba propovijedati svima ucijepljujući evanđelje u konkretnu kulturu, kod nas u hrvatsku kulturu.

Poštivanje čovjeka jer je čovjek, jer je dijete Božje, a ne koliko netko ima, kakve je boje kože, i kojega je porijekla, kojoj političkoj partiji pripada i tome slično, mora biti prvo pravilo u odnosu prema bilo kojem čovjeku. Evangelizator treba imati na umu da čovjek nikada ne smije biti ničiji objekt već subjekt. Čovjek je osoba, slika Božja, on jedino treba Bogu služiti, s ljudima bratski i solidarno živjeti i sa svima što je Bog stvorio, poput sv. Franje iz Asiza slaviti Boga Stvoritelja. Ta i Krist je došao radi nas ljudi i radi našega spasenja. Zahvaljujući Isusu Kristu Otkupitelju čovjeka, čovjek više nije rob već slobodno biće! Za takvo novo razmišljanje o slobodi, ali u slobodi, bez prisile bilo s koje strane, treba današnje ljude poučiti, tj. tu slobodu od grijeha i slobodu za Boga, za čovjeka i za sve stvoreno (ekologija), treba u ljudima promicati i to u evanđeoskom duhu. Upravo to zahtijeva veliko djelo nove evangelizacije čovjekove slobode i odgovornosti.

Nema, naime, slobode gdje nema pravednosti i poštivanja temeljnih ljudskih prava. Proklamirana ljudska prava u pozitivnim zakonodavstvima totalitarnih režima bili su samo mrtvo slovo na papiru. Sada ih treba oživjeti u evanđeoskom duhu. Zapisana ljudska prava koja su zaista bila pozitivna prava u pojedinim zakonodavstvima totalitarnih sustava, bila su - barem se nama tako čini - samo na papiru radi toga da bi se pojedina država ili organizacija lijepo predstavila svjetskoj javnosti kako bi vlastitu idologiju ili političko nadmetanje obranili prema svijetu. Tu nema ni govora o stvaranim i konkretnim življenjima ljudskih prava koja proizlaze iz same ljudske osobe koja posjeduje um i savjest, tj. iz same činjenice da je čovjek čovjek, čovjek slika Božja ili novo stvorenje u Kristu Isusu. Ovdje se kriju opasnosti u novoj evangelizaciji: naime, naglašavati samo slobodu vodi u anarhiju, a naglašavati odgovornost bez slobode vodi u diktaturu. Treba našega čovjeka odgajati za slobodu u odgovornosti i odgovornost u slobodi, tj. za jedno i drugo.

Kada je riječ o pravima i dužnostima čovjeka, vjernika i građanina, ne smije se zaboraviti na jedno - pravo, a naglašava drugo - dužnost. U takvom slučaju nalazimo se u situaciji kao da brod tjeramo samo jednim veslom. Šta će se onda dogoditi? Brod i mi na brodu vrtjet ćemo se u krugu. Treba i odgovornost i sloboda i ljubav, treba vršiti i prava i dužnosti i ljubiti, tj. životni brod svakoga pojedinca i zajednice, bilo kako se oni zvali, treba tjerati s oba vesla u primjerenom ravnoteži jer će tek tada brod ploviti u onom pravcu u kojemu ga usmjeri onaj koji mu daje snagu i cilj. Naime, tko zabrani da svako pravo ima i svoj korelat dužnost, taj će biti u ratu sa svima što nije prirodno niti odgovara čovjekovoj naravi. Idealu ljudskih prava ili već napisanih političkih i pravnih deklaracija, moderni evangelizator mora posvetiti veliku brigu.

U svome evangelizatorskom djelovanju treba se ravnati kršćanskom ljubavlju, a ta je, kada je riječ o čovjeku koji po svojoj prirodi *ima pravo na nešto* učiniti da to pravo bude ostvareno tako da se zaštiti njegov bitak, tj. upozoriti čovjeka današnjice da ima i moralnih ograničenja kao što su to ona koja razaraju čak ljudsku vrstu, kao npr. eksperimenti koji se već primjenjuju u genetici.

Zahtijevima vremena pokušava se udovoljiti i na općem planu (Katolička crkva) i na posebnom planu (Franjevački red). U tom smislu održao se posebnim skup biskupa Europe - Biskupska sinoda Europe 1991, i kao plod načinjen je dokumenat koji je proizašao iz rasprave na Biskupskoj sinodi Europe, kao poruka iz Vatikana 1991. pod naslovom: "Da bismo bili svjedoci Krista koji nas je oslobodio". Franjevački Red kao i Provincija presvetoga Otkupitelja 1991. izdeću ostaloga, posvetili su veliku brigu utiranju putova novoj evangelizaciji u novonastalim prilikama kako u svijetu općenito tako i u Hrvatskoj posebno.

a) Biskupska sinoda Evrope

Radi novonastalih okolnosti u Europi, o novoj evangelizaciji bila je također izvanredana Sinoda biskupa u Rimu koja je govorila, izdeću ostalog, o razlozima i načinima nove evangelizacije "Staroga kontinenta"- Europe. Ivan Pavao II, na Bijelu nedjelju, 22. travnja 1990, u Velehradu u Moravskoj, gdje je pokopan sv. Metodije, najavio je Izvanrednu Sinodu biskupa posvećenu Europi da bi biskupi Evrope "mogli u kolegijalnom zajed-

ništvu s njim samim i međusobno razmišljati o dometu i o posljedicama tog povijesnog časa za Europu i za Crkvu".¹

Glavni naglasci Sinode bili su *razlozi i načini nove evangelizacije*. Među razloge spada pad komunističkih režima i napuštanje marksističko-lenjinističke ideologije, oslobođenje od programskog i nasilnog ateizma u zemljama istočne i srednje Europe. U navedenom dokumentu obrađiva se problem nove evangelizacije Europe po naslovima:

1. *Značenje sadašnjega časa sa stanovišta kršćanske vjere i europske povijesti;*

2. *Živo središte i mnogi putovi nove evangelizacije;*

3. *Potreba dijaloga i suradnje s drugim kršćanima, sa Židovima i sa svima onima koji vjeruju u Boga;*

4. *Zalaganje Crkve za izgradnju Europe otvorene prema općoj solidarnosti.*

U Dokumentu se zahtijeva "hitna zadaća Crkve da ponovno pruži muževima i ženama Europe oslobađajuću poruku evanđelja".² Nakon toga se obrazlaže što je to i zašto je potrebna nova evangelizacija. Stoga ćemo, radi vrijednosti i zgusnutosti same izjave, citirati posbno ovo iz Dokumenta o novoj evangelizaciji: "Nova evangelizacija nije plan takozvane "restauracije" Europe prošlosti, nego poticaj da se ponovno otkriju vlastiti kršćanski korjени te uspostavi dublja civilizacija, doista više kršćanska, te stoga i punije ljudska. Ta "nova evangelizacija" živi od neiscrpivog blaga objave što se jednom zauvijek dovršila u Isusu Kristu. Nema "drugog evanđelja". A namjerno se zove novom evangelizacijom jer Duh Sveti čini Božju riječ uvijek novom te neprestano potiče ljude u njihovoj nutрини. Novost evangelizacije sastoji se i u tome što ona nije nepromjenjivo vezana uz neku određenu civilizaciju, jer Evanđelje Isusa Krista može sjati svim kulturama". Središte te evangelizacije jest riječ: "Bog te ljubi. Krist je došao radi tebe"³.

Tema je aktualna i za nas jer smo baš i mi dio te postkomunističke srednje Europe. Stoga je zadatak nove evangelizacije ponovno otkriti i iznova stvoriti vjerski ambijenat koji će odgovarati svijetu razvoja, tehnike i

1. *Da bismo bili svjedoci Krista koji nas je oslobodio. Izjava iz vatikana 1991, KS, dokumenti 97, Zagreb, 1992, str. 5.*

2. *Ondje, 13.*

3. *Ondje, 14.*

log
je.
ko-
a u
se
ske
sa
ar-
aži
ga
no,
ata
ne
iti
te
ga
og
ini
o-
uz
tu-
idi
ke
io-
e i
7.

kompjuterizacije i temeljna moralna načela ponovo ugraditi u izgradnji nove Europe. Poseban je naglasak postavljen na formaciju i školstvo svećenika i redovnika. Nova evangelizacija ne znači "novo Evanđelje" nego vječno Evanđelje novom snagom propovijedati u novim okolnostima. Dokumentat je preveden na hrvatski jezik. Stoga, nema opravdanja evangelizatorima ako tu "Poruku iz Vatikana 1991", taj aktualni crkveni strateški dokument ne proučavaju, kako osobno, tako i na svećeničkim i redovničkim skupovima, posebno na razini dekanata, biskupije ili, kada je riječ o redovništvu, na redovnim ili izvanrednim skupovima permanentnog obrazovanja.

b) Generalni kapitul OFM

Generalni kapitul Franjevačkoga reda OFM koji je održan 1991. god. u San Diegu, California, SAD, u prigodi 500. godišnjice početka evangelizacije u Americi, posebno je razmotrio veoma aktualnu temu: "Red i evangelizacija danas". Raspravljalo se, između ostalog, posebno: svjedochanstvo bratstva, iskustvo Boga u molitvi, intelektualna priprava manjega brata (humanistička, klasična te filozofsko-teološka) i raspoznavanje znakova vremena.

Nakon svega, Kapitul je donio smjernice za predstojeće šestogodište. Tu su postavljene preporuke i odluke koje se svrstavaju u tri glavne točke: 1. Molitvena dimenzija; 2. Posvetiti se siromasima te pravednosti i miru i spašavanju stvorenoga, 3. Oblikovanje misijskog duha.

Navedene tri točke, su radi nove evangelizacije ili evangelizacije danas. Stoga, prečasni general Franjevačkoga reda manje braće, 4. 10. 1991. u pismu upućenom "Svoj braći našega Reda", između ostalog piše:

"Kapitul iz San Diega je to naglasio više puta jasno: evangelizacija, u starim i novim oblicima, sadrži bitni faktor opstojnosti i povjerenja u nas. Ne možemo iznevjeriti tolike zahtjeve i tolike nade... želim da što više i što dublje upoznamo služenje pravdi, miru, zaštiti stvorenoga, jer to sadrži i danas i sutra životni pogled naše evangelizacije" (Fr. Hermann Schalück, pismo "Svoj braći našega Reda" od 4. listopada 1991).

Red je posebno naglasio intelektualno oblikovanje braće. Naime, ako želimo shvatiti znakove vremena, onda je intelektualno oblikovanje braće veoma potrebno. Kapitul Franjevačke provincije presvetog Otkupitelja u

Hrvatskoj-Split, odredio je da se izradi "Ratio formationis franciscanae Provinciae"⁴ koji treba imati u vidu, između ostaloga, formaciju sve braće, bez razlike da li su klerici ili laici odnosno formaciju braće bez razlike da li su kleričke ili laičke opcije. Braća trebaju biti evangelizirana da bi mogla druge evangelizirati. To je odgovor na zahtijev Franjevačkoga reda jer sve ustanove u Redu trebaju voditi računa o formaciji braće⁵. Pojedine provincije trebaju voditi brigu o današnjim prioritetima našega Reda. Budući da svaka Provincija u Redu ima svojih posebnosti na njima je da čitaju znakove vremena i da se punim žarom, novim metodama i prokušanim i prikladnim sadržajem približe ljudima našega vremena koji traže Evanđelje, koji traže mir i pravdu, zaštiti stvorenoga te život dostojan čovjeka. Važno je shvatiti vrijeme, teren, socijalne, političke i vjerske okolnosti u kojima se djeluje. Kao što cijela Crkva treba ići čovjeku, tako i naš Red. Tà i Bog je došao na zemlju u osobi Isusa Krista radi čovjeka. On je otkupio čovjeka, otrgao ga iz vlasti tame, nanovo ga stvorio. Otajstvo je to veliko: čovjek je novo stvarjenje, novi stvor u Isusu Kristu.

c) Provincijski kapitul 1991.

Članovi franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja uglavnom apostolski djeluju i evangeliziraju područja koja su već odavna pokrštena, a nalaze se u "sekulariziranom svijetu Zapada" (termin preuzet iz pisma o.Generala). Ta područja, nažalost, nisu dovoljno, kako Crkva danas zahti-

4. *Vjesnik Franjevačke provincije presvetog Otkupitelja Split*, XL/1991, 3, 86.

5. Evangelizacija je toliko dinamična i složena stvarnost da ju je naprosto nemoguće definirati, a da ne bi tom definicijom osiromašili tako široki pojam *vjerničkog vjerovanja, ispovijedanja vjere i svjedočenja*. Najprije treba vjerovati da bi evangelizirali, odnosno treba vjerovati onu vjeru koju Crkva ispovijeda i to je *sadržaj evangelizacije*.

Religijsko-pedagoško katehetski leksikon, izd. Katehetski salezijanski centar Zagreb, Zagreb, 1991, na stranici 184, donosi citat iz *La cetequesis de la comunidad*, Madrid, 1983, br. 169, da bi donekle, nabrajajući bitne elemente evangelizacije, zapisao da je to: "sveukupan proces pomoću kojega Crkva, narod Božji, pokretana Duhom: naviješta svijetu evanđelje kraljestva Božjega; svjedoči među ljudima nov način života i djelovanja koji je njime svečano započeo; odgaja u vjeri one koji se obraćaju evanđelju; slavi u zajednici vjernih, po sakramentima, prisutnost Gospodina Isusa i dar Duha; svojom snagom prožima i preoblikuje sav vremeniti red."

U dinamiku evangelizacijskog procesa navodi se u citiranom *Leksikonu*:

- a) *misijska djelatnost* (evangelizacija onih koji još nisu upoznati s evanđeljem ili se nalaze u misijskim krajevima);
- b) *katekumensko-inicijacijska djelatnost* (teren takve djelatnosti nalazi se svugdje u misijskim krajevima i u krajevima koji su već odavna primili kršćanstvo);
- c) *pastoralno djelovanje* (među onima koji su već članovi kršćanske zajednice).

jevu, evaglizirana. Moderno industrijsko društvo donijelo je mnoge promjene kako u Europi tako i u Hrvatskoj, posebno prelaz mnogih ljudi sa sela u gradove. S tim naša Provincija treba posebno voditi računa. Mnoga su nam sela opustošila, prljavi, nametnuti i nepravedni rat ostavio je mnoge namine kako na duši i tijelu našega naroda tako i na našoj braći. Te činjenice nam trebaju biti uvijek prisutne. Mnoga su nam sela danas prazna ili sa starijima i staricama, župnici bez svojih župljana, bez crkava, groblja, kuća i sigurnih puteva. Stoga se od nas očekuje da shvatimo vrijeme i ljude u njemu te da tražimo novu i kvalitetniju metodu evangelizacije. To što nazivamo novom evangelizacijom zahtijeva od nas, kao pojedinaca i kao zajednice, novi evanđeoski žar, novi način evangelizacije i novi izričaj vječnoga Evanđelja. Svaka evangelizacija je višeslojna stvarnost.⁶

Ako izuzmemo djelovanje naše braće u klasičnim misijama u Africi, za koje naše zakonodavstvo donosi dosta propisa, a Statuti provincije, u članku 70. uređuju propise o misijskoj djelatnosti, može se s pravom reći da su konkretno članovi naše Provincije uključeni uglavnom u apostolsko ili pastoralno djelovanje po župama i misijama diljem Europe, Amerike i Kanade. Drugim riječima, naša provincija uglavnom djeluje u krajevima gdje je potrebna reevangelizacija ili kako se danas općenito govori i piše - nova evangelizacija. Ljude na tim područjima moramo u skladu s Crkvenim zakonima uvijek i ponovno evangelizirati novim žarom i novim načinima. Statuti Provincije (=SP) u tom smislu kažu: "... neka se braća svim žarom posvete službi evangelizacije..." (čl. 58, § 2); i "Neka braća, bez obzira na službu i dob, svoje snage iskoriste u službi evangelizacije" (čl. 60, § 2); "Neka sva braća s posebnim žarom surađuju u katehetskoj pouci" (čl. 61 § 2).

U procesu evangelizacije nalazimo se, kao i drugi evangelizatori, u krugu, kako kaže *Evangelii nuntiandi*, br. 24: "Čovjek koji je evangeliziran nam počinje evangelizirati", ili kako stoji u našim Provincijskim statutima članak 59, § 2: "Da bi naše bratstvo moglo evangelizirati druge, treba najprije evangelizirati sebe, živeći vrednote bratstva po kojima postajemo znak i poziv drugima, da drugi dijele s nama ono što jesmo, što imamo i što radimo."

Naš *Provincijski kapital 1991.* ne mijenja niti dokida SP o evangelizaciji već sugerira, naglašava i čak preporučje članovima Provincije sli-

6. *Vjesnik ...*, str. 86.

jedeće: "U skladu s Franjinim primjerom posvetiti još više pažnje propovijedanju Božje riječi u novonastalim prilikama" (2.2). Tu se posebno misli na ove novonastale prilike koje su proizišle iz nepravedno nametnutoga rata Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Naime, zahtijeva se propovijedanje Božje riječi na nov način, a taj je: najprije vidjeti kome se obraćamo pa tek nakon toga svjedočiti ljudima našega vremena životom i riječju Krista na način njima razumljiv i egzistencijalno prihvatljiv. Dobro treba znati, iako nema službenoga komunističkoga sustava koji je ateizam smatrao državnom vjerom, da su ostali isti ljudi koji su još uvjereni u ateizam, liberalizam, individualizam i dalje preferiraju i propagiraju hedonizam i prenaplašeni kolektivizam. I takvima treba navješćati Evandjelje.

Kapitul Provincije 1991. g. o evangelizaciji preporučuje za slijedeće trogodište: "Izgrađivati svijest evangeliziranja bratstva i ljudi u svijetu vlastitim životom (2.1). U okviru zajednice buditi misijsku odgovornost za potrebe braće i drugih ljudi po svijetu, osobito u zemljama istočne Europe (2.3). U većim centrima u kojima djelujemo organizirati tečajeve kršćanske inicijacije (2.4). Raditi na novoj strukturi župe, odgajajući laike za suradnju, utirući put duhovnim pokretima, i služeći se, koliko bude moguće, novim sredstvima društvenog priopćavanja i u tom pravcu osposobljavati braću (2.5). Braća koja žive i rade u župskom pastoralu neka ne zaborave duh franjevačkoga bratstva, malenosti i služenja jedan drugome promičući rast i suradnju s članovima svjetovnog reda (2.6). Otvoriti barem neke samostane za duhovne obnove mladih i ministranata kao i za ostale grupe vjernika (2.7). Učvršćivati zajedništvo među raspršenom braćom u inozemstvu (2.8)."⁷

Na trajnom obrazovanju treba se osobno tako oblikovati da naučimo razlikovati kreposti od mana kako bismo ljude našega vremena ispravno u franjevačkom duhu evangelizirali. Tko dobro razlikuje dobro uči. Najprije mi trebamo svojim očima, pameću i voljom razlikovati što je dobro a što je zlo, da bismo tek tada bili kvalificirani učitelji vjere i morala koji s ljudima našega vremena dijalogiziraju kao oni koji im žele mir i dobro. Franjevačkom karizmom trebamo nadahnjivati sve ljude dobre volje, posebno one koji su članovi Franjevačkoga svjetovnoga, trećega reda.

7. Ondje.

2. Nova evangelizacija

Sam termin *nova evangelizacija* smatramo neologizmom koji upotrebljava Ivan Pavao II. od 9. 3. 1983. godine kada je na Haitima u Port-au-Prince, na redovnom zasjedanju CELAM-a, upozorio na potrebu nove evangelizacije "*evangelizzazione nuova, nel suo ardore, nei suoi metodi, nella sua espressione*".⁸ Nakon toga se termin *nova evangelizacija* toliko proširio da je danas nemoguće naći ozbiljnijih rasprava o evangelizaciji koji ne rabe taj pojam.

Već je II. vatikanski sabor najavio novu evangelizaciju (usp. *Ad gentes*, br. 6), a nakon toga Pavao VI. u "Evangelii nuntiandi" br. 51, 52, 56. Iako se u tim dokumentima još ne upotrebljava termin *nova evangelizacija* ipak sama misao o novoj evangelizaciji nalazi se u naučavanju Crkve, a samim tim, što Crkva s II. vatikanskim saborom ponovno nastoji, potiče i predlaže da Radosnu vijest treba širiti ne samo u onim krajevima gdje još za nju nisu čuli (klasične misije), već i u starim kršćanskim narodima, u krajevima gdje odavnine žive mnogi kršteni koji se danas uopće ne nalaze na pravome kršćanskom putu. Samo što su kršteni, a daleko su od Evandelja i Crkve. Crkva našega vremena naglašava da je za njih potrebna ponovna evangelizacija, ili kako se danas obično govori *reevangelizacija*, *reintegracija* ili posebno *nova evangelizacija*. Ta novost bi se sastojala u tome da se današnji evangelizatori, aktivni kršćani (klerici, redovnici i laici) angažiraju na djelu evangelizacije, obnovljenim evanđeoskim žarom, novim metodom i novim izražavanjem. Rekao bih da treba imati novi rječnik, novi način govora, posebni govor, novi i prihvatljivi *linguaggio*, kako bi rečli Talijani.

Kod nove evangelizacije, od evangelizatora se posebno zahtijeva jedinstvo s Kristom koji je prvi evangelizator, a to jedinstvo započinje obraćanjem srca i prihvaćanjem Isusa Krista Sina Božjega. U korjenu, u srcu evangelizatora treba postojati samo jedna osoba - Isus Krist Božji Sin. Evangelizator se treba prepustiti Duhu Svetomu da on preko njega spašava svijet, a to znači da je radi Evandelja evangelizator spreman žrtvovati se i

8. Cijeli je "*Semminarium*, 1991. god. br. 1, posvećen novoj evangelizaciji. Stoga ga preporučujem.

prividno izgubiti sve, poništiti sebe u toj mjeri da može reći: *Ne živim više ja već Krist u meni*. Srce koje nije osvojio Krist, nije spremno žarče evangelizirati. Najprije svaki evangelizator sebe treba neprestalno evangelizirati, izgrađivati i poučavati kako bi doprinio da se drugoga učini Kristovim učenikom. Svakome je potrebna evangelizacija i nitko nije toliko dobar ili toliko evangeliziran da ne trebao biti još bolji i izgrađeniji katolik, svećenik, franjevac. Nitko nije svemoguć osim Boga. Potrebna je svijest malenosti koja bi trebala doprinijeti kako bi manji brat izbjegao napasti da, nedaj Bože, sebe stavi u središte evangelizacije, jer kako kažu GK čl. 83, § 1: "neka (braća) učine da svi upoznaju kako nema svemogućega osim Boga".

Biti dobar i gorljiv evangelizator nije onaj koji dosta poznaje aktualni nauk Crkve, teologiju i pastoralnu strategiju već je dobar i prikladan evangelizator onaj čovjek ili žena koji ljubi Krista te iz te ljubavi evangelizira svijet. Crkva danas treba evangelizatora koji su *zaljubljeni u Krista*.

Dobro treba znati da je kršćanski poziv poziv na svetost (usp. LG 39-42; 1 Sol 4,3; Ef 1,4; *Redemptoris missio*, 23). Stoga, autentični evangelizatori trebaju, u prvom redu biti uzorna života poput Bogorodice koja je znala reći Bogu "da", trpjeti i ostati ponizna, tj. prikazati ljudskoj zajednici visoki stupanj kršćanskog života riječju i životom. To je ključ obnovljenoga žaraneve evangelizacije: povjerenje u Krista, sakramentalna praksa, glad za drugima u prenošenju radosti vjere, znati zvati dobro dobrim, a zlo zlim, ljudima djelima i riječima svjedočiti Krista...

Evandeoski se žar sastoji i u tome da se poput svetoga Pavla usklikne: "*Ja o meni, ako ne propovijedam Radosne vijesti*" (1 Kor 9, 16). Treba nanovo podsjećati se one *sentire cum Ecclesia*. To bi značilo dobro odvažnuti i, ako je potrebno, korigirati razna teološka strujanja koja su možda čak krivci vjerskog relativizma, nezainteresiranosti za Evandjelje. Evangelizator se ne smije okrećati bajkama i pravu nauku iskrivljivati nigdje ni pred kim. Ljudi našega vremena su gladni Krista. Manji će brat raditi na tome da ljude oko sebe nahrani pravom hranom koja će obradovati svakoga tko se s njim bude sastajao u bilo kojoj prigodi i na bilo kojem mjestu. Evangelizator za ničiju ljubav ne smije šutjeti primjerom, ako je primoran riječju. Ne stavljaju se dobra djela pod varijčak. Ne smije se u ime neke lažne pobožnosti pritajivati dobro djelo. Dobri primjeri izgrađuju svijet. Zašto ih kriti?

3. Neke metode u novoj evangelizaciji

Svi su kršćani pozvani na misijsko djelo (usp. AG 23; kan 784). Kanon 781 kaže: "Budući da je sva crkva po svojoj naravi misionarska, i budući da djelo navještanja evanđelja treba smatrati osnovnom dužnošću Božjega naroda, neka svi vjernici, svjesni svoje odgovornosti, preuzmu svoj udio u misijskom djelu." Tako, uz klasične evangelizatore (Papa, biskupi, svećenici, redovnici), u naše vrijeme se posebno naglašavaju i vjernici laici kao izvrsni evangelizatori.

Provincijali uz suglasnost svojih definitorija, mogu u misije slati i dobrovoljno prijavljene kršćanske katoličke laike. S njima treba napraviti pisani ugovor o njihovom djelovanju i životu u misijama koji će, ako je ikako moguće, važiti i u građanskom pravu (usp. GS, čl. 58).

Raznovrsne su i različite metode, odnosno pastoralna strategija, odnosno nova evangelizacija za gradska i seoska područja. Danas se evangelizatori stavljaju na raspolaganje različita sredstva komuniciranja: nova tehnika, demokratsko zauzimanje za mir, pravdu, promociju žene, za radnika, za ekologiju, kulturu, znanstveno istraživanje. U jednu riječ: novi problemi, nove kulture, novi ljudi zahtijevaju novu metodu u evangelizaciji. Stoga ćemo ovdje nešto reći o dijalogu, izričaju i inkulturaciji kao novim metodama u novoj evangelizaciji.

a) Dijalog

U novoj evangelizaciji nezaobilazan je dijalog. Dijalogizirati treba sa svima s kojima se manji brat susretne. Na to ga potiču GK čl. 93, riječima: "Neka nastoje u nehinjenoj ljubavi s poštovanjem druge slušati i neka rado uče od ljudi među kojima žive, a najizvrsniji način od siromaha koji su naši učitelji, i neka budu spremni da zapodjenu dijalog sa svima."

Isti član GK govori kakav treba biti dijalog manjega brata:

- u nehinjenoj ljubavi (in caritate non ficta) druge slušati;
- od ljudi među kojima žive učiti, posebno od siromaha za koje GK kaže da su naši učitelji;
- spremni započeti dijalog sa svima.

Dakle, u iskrenoj ljubavi, manji brat treba druge slušati, jer dijalog uključuje dvije komponente: slušati i govoriti. GK naglašavaju to *slušati*

druge. Radi naše prakse, u novoj evangelizaciji, posebno je važno uočiti odredbu GK gdje se kaže da treba znati slušati druge, što znači konkretno da manji brat treba nastojati s poštovanjem i poniznošću shvatiti druge, pripustiti se savjetu drugoga, dopustiti drugome da mu kaže svoje iskustvo. Dijalog u našem slučaju znači živjeti s drugim sudjelujući u njegovim težnjama i njegovim pitanjima da vjeru navještamo drugima na prikladan način slobodnom čovjeku i dostojanstvu njegove osobe.

Posebno treba slušati što nam imaju reći siromasi jer su oni naši učitelji. GK u VI. poglavlju, govoreći u I. odsjeku o načelima odgoja, uz ostalo u članku 127, § 4, propisuju: "*Na odgoj spada u prvom redu izložiti i iskusiti kako franjevački način življenja Evandjelja i života bratstva i malenosti, te stjecanje navike siromaštva i radinosti, tako i gledanje na evangelizaciju i poslanje u našem Redu*". Dakle, već za vrijeme odgoja, manji brat treba stjecati "navike siromaštva i radinosti". Siromaštvo je jedno od bitnih odrednica našega Reda. U današnje vrijeme, manja braća trebaju pokazati to i na djelu: živjeti siromaštvo osobno i zauzimati se za siromahe. Naime, GK čl. 87, § 3 zahtijevaju: "*...neka braća osnivaju bratstva među siromasima i u sekulariziranim skupinama, i neka ih smatraju privilegiranim područjem evangelizacije*". Stoga, naglašavaju naše GK u članku 97, § 1: "*Po primjeru svetoga Franje, koga je Gospodin doveo među gubavce, neka sva braća zajedno i pojedinačno budu na strani 'odbačenih', siromašnih i potlačenih, progonjenih i bolesnih, radosni kad borave s njima; neka im budu milosrdni*".

U smislu propisa iz GK čl. 97, kako smo već naglasili, novi GS donose propis: "*erga nostri temporis emarginatos*" (GS, čl. 47). Koji su to našega vremena "emarginatos"? To su, da se tako izrazim, sve vrste siromaha: siromašni duhovno i tjelesno, bolesni (posebno oni koji su zahvaćeni najgorim bolestima našega vremena kao što je to npr. sida), prognanici sa svojih ognjišta, iz vlastite domovine, socijalno nezbrinuti....

Kako im pomoći? U prvom redu biti s njima: poučavati ih u ljubavi Kristovoj, hrabriti i bodriti, a ne plašiti, uvjeravati ih u bolju budućnost. Potrebno je sve navedene, koliko je u našoj moći, pomagati materijalno i na socijalnom planu, ali je na nama prvenstveno navješćivati im Evandjelje. Stoga, franjevci-svećenici se ne bi trebali baviti profesionalno politikom i sindikalnim djelovanjem već poraditi oko toga da se sindikalno djelovanje i politika tako oblikuju da sve bude na temelju Evandjelja. Katoličke laike tako treba formirati da prožmu politiku i sindikalizam duhom Evandjelja.

važno uočiti
či konkretno
ti druge, pri-
lje iskustvo,
u njegovim
na prikladan

su oni našli
a odgoja, u
edu izložiti
tstva i mala
a evangeli-
anji brat (u
io od bitnih
i pokazati to
Naime, GK
omasima i u
područjem
Po primjeru
a braća za-
potlačenih,
milosrdni“.

ovi GS do-
Koji su to
rste siroma-
i zahvaćeni
ognanici na

h u ljubavi
učnost. Po-
rijalno i na
Evandjelje
politikom i
ljelovanje i
e laike tako
Evandjelja,

Angažirane katoličke laike treba tako odgojiti da djeluju u duhu Evandjelja, odnosno evangelizirati laike da i oni mogu zajedno s našom braćom evangelizirati na onim područjima ljudskoga djelovanja koji franjevcima nisu dostupni ili na onim područjima gdje se laici lakše snalaze. Ne zaboravimo da su svi udovi Božjega naroda pozvani da evangeliziraju, sva je Crkva evangelizator.

U tom smislu manja braća trebaju angažirati i kršćane laike u djelo evangelizacije, posebno u misijama (GS čl. 58, § 2). Manji brat treba nadahnuti i organizirati kršćanske laike i angažirati ih u novoj evangelizaciji u svemu onome za što se izričito ne traži sveti red. Manji će se brat čuvati klerikalizacije Crkve, naglašavati će opći poziv i prava i dužnosti evangelizacije svih udova Božjega naroda. Dakle, ako bi neki kršćanski laik želio u misiji naše Provincije ići u misije, onda njegova prava i dužnosti treba tako uređiti, ako je moguće, da se taj ugovor između kršćanskog laika i Provincije uredi tako da ima pravnu snagu i u civilnom zakonodavstvu.

Uz slušati druge, učiti se od drugih posebno siromašnih, dijalog zahtijeva i naš govor, naše započinjanje dijaloga, što znači drugima prenositi svoja životna iskustva, iskustva vjere, nastojati približiti ljudima Krista koji je put, istina i život. Uostalom, to ljudi u prvom redu i traže od manjega brata. U tom smislu, manji se brat treba učiti dijalogizirati u različitim oblicima: dijalog života, dijalog suradnje, dijalogizirati s drugim religijama, doktrinalni dijalog, dijalog o iskustvu vjere, u našim krajevima dijalogizirati također s onima koji vjeruju i s onima koji se deklariraju kao nevjernici (usp. GK čl. 95, 3).

Dijalog s drugim kršćanima jest neka vrsta promicanja ekumenizma koje naše GK zahtijevaju u čl. 95, § 1: "Neka se posvuda gaji ekumenski duh i, ako uvjeti dozvoljavaju neka se traže putovi i sredstva za suradnju sa svim drugim kršćanima, obdržavajući kanon 755." Važno je zapaziti da franjevac treba gajiti ekumenski duh. Što se tiče putova i sredstava za suradnju s drugim kršćanima, to ovisi od raznih uvjeta. Kaže se "ako uvjeti dopuštaju". Ekumenski pokret treba podupirati kako bi se postigla "obnova jedinstva među svim kršćanima" (kan 755 §§ 1-2). Sve zavisi o uvjetima ili okolnostima mjesta, vremena i ljudi s kojima se dijalogizira. Tu treba pastoralne razboritosti i pripaziti na to da li uvjeti dopuštaju. Šta se tiče uvjeta, treba se držati i odredaba Opće Crkve, BK, mjesnog biskupa kao i pastoralne razboritosti (usp. kanon 755).

b) Novi izričaj ili novi način govora

Novi izričaj nove evangelizacije sastojao bi se u tome da se evanđeoska poruka naviješta jezikom koji može razumjeti većina ljudi današnjega vremena, odnosno oni ljudi kojima se govori i piše. To razumljivije evanđe podrazumjeva kako novi način izražavanja tako i razumljiviji sadržaj.

Sadržaj nove evangelizacije traži učvršćivanje tkiva kršćanske zajednice, tj. zahtijeva rad na rastu i sazrijevanju istinite svijesti kod kršćana da su svi oni nosioci one istine koja spašava; što znači da bi trebalo poučiti sve kršćane da budu uključeni u misijsko djelovanje Crkve. Drugim riječima, zadaća je nove evangelizacije: oblikovati takvu kršćansku zajednicu koja će biti odana Kristu i Evanđelju, a to uključuje katehizaciju svih uzrasta kako bi svi bili svjedoci kršćanskog identiteta. Evanđelje treba uvijek ponovno i ono će nam uvijek nešto novo sugerirati. Treba polaziti iz današnjice prema Evanđelju i od Evanđelja prema današnjici. To se zove hermeneutski krug. Npr. Crkva danas drukčije čita iz Evanđelja o ljudskom dostojanstvu, ljudskim pravima žene jer je feminizam utjecao da ponovno čitamo Sveto pismo nalazeći uvijek novu sliku žene. Znakovi vremena nastalno iznova potiču da uvijek čitamo Evanđelje jer znakovi vremena utječu da čitamo Evanđelje drukčije nego prije.

Šta se tiče novog izričaja ili nove pedagogije, franjevci - kao uostalom i drugi katolici - trebaju biti svjesni da se u evangelizaciji treba služiti svim mogućim dopuštenim sredstvima: radiom, televizijom, simbolima, slikama... Posebno treba koristiti mass-media, tisak i dostignuća pedagoških znanosti koji mogu poslužiti da se neokaljana katolička nauka djelotvornije prenese svim ljudima našega vremena, držeći se one: "Kada se izražavaš na novi način, ne govoriš nove stvari."

c) Inkulturacija

Kada je govor o novoj evangelizaciji onda je nezaobilazno nešto reći o evangelizaciji kultura (GK, čl. 94), o inkulturaciji Evanđelja kao potrebnom naporu Crkve da proдре poruka Kristova u određene socijalne i kulturne sredine. Naime, Crkva treba prihvaćati sve socijalne i kulturne vrijednosti bilo kojega naroda, uz uvjet da su pomirljive s Evanđeljem. U tom smislu dok naše GK poglavlje peto, odsjek drugi, članak 92, § 2, govore o *načinu evangelizacije*, izričito zahtijevaju od braće "djelo inkulturacije" riječima: "Budući da među narodima raste želja da svoju vjeru proživljuju i veličaju na načine prilu

podene vlastitom duhu (*ingenio proprio*) neka rado pruže pomoć da se gaji to djelo inkulturacije." Svoju vjeru: proživljavati (*vivendi*) i veličati (*celebrandi*) želi svaki narod u skladu sa svojim duhom.

U skladu s našim zakonodavstvom i članovi Provincije presvetog Otcupitelja trebaju učiniti sve, koliko je u njihovoj moći, da se Evanđelje što više inkarnira u kulturu posebno hrvatskoga naroda, da se govori jezikom koji je bliz narodu, da se pripazi na vrednote hrvatske kulture, da se služimo riječima, slikama i pjesmama koje su ušle u narodnu dušu, koji narodu nešto znače, koji su dio naroda. Treba se čuvati servilnosti, osjećaja manje vrijednosti ili takozvane kolonijanizacije naše kulture. Previše se neopravdano zanositi za nečim umjetnim i stranim što nije iz konkretnog naroda nije ni za određeni taj narod. Zahtijevu naših GK moglo bi se nekako udovoljiti kada bi se fratri-evangelizatori koristili svim prikladnim elementima iz hrvatske kulture kod navještaja kršćanske poruke. Pri izboru prikladnih hrvatskih termina odnosno riječi, slika i pjesama treba pripaziti na Evanđelje koje je u djelu nove evangelizacije temeljni kriterij. U tom smislu, razjašnjenje i pročišćavanje hrvatske kulture, mitova, priča, bajka, basni itd. uvijek treba pomoću Evanđelja koje je svjetlo i snaga te izvor koji nadahnjuje. Time bi i kultura našega naroda, čak i onu koja je nastala pod nenaravnim komunizmom trebalo ponovno vrednovati, preispitati te je u evanđeoskom duhu odbaciti ili evangelizirati ono što se evangelizirati neće. Nova evangelizacija zahtijeva ucijepljivanje duha Evanđelja u svaku kulturu i tom konkretnom, mjesnom kulturom poslužiti u određenom mjestu i vremenu.

Naša je Crkva bila "žilava", nije se prepala komunističkoga režima, već je tako neustrašivo djelovala i ljude je s velikim uspjehom vodila k Bogu i to na novi, ali prihvatljiv i jedinstven način što je za divljenje. Kada smo se tako dobro snašli u bivšem režimu, smatram da će se, uz pomoć Božju, proučavajući i vrednujući znakove vremena, naša Crkva opet dobro snaći. Stoga svi udovi Crkve (klerici, članovi ustanova posvećenoga života i laici) trebaju povećati evanđeoski žar i zaljubljenost u Krista da bi iz te božansko-ljudske ljubavi prema ljudskoj osobi-čovjeku čovjeka opet priveli k Bogu. Put je Crkve put k čovjeku "Verso l'uomo".⁹

9. Usp. RENE' COSTE, *Verso l'uomo. La Chiesa e i diritti umani*, Citta`nuova editrice, Roma, 1985. I ljudska zajednica, tj. čovječanstvo se osvijestilo, posebno iza II. svjetskog rata i u tome je smislu doneseno dosta izjava o poštivanju čovjeka i njegova dostojanstva. Na hrvatski jezik su prevedeni mnogi međunarodni dokumenti u tom smislu: *Ljudska prava. Osnovni međunarodni dokumenti* (priredio: DOBRIŠA SKOK), Školske novine-Zagreb, 1990.

Nastojanje da se inkarnira Evandjelje u našu kulturu može se učiniti na različite načine i na različitim područjima. Tako, između ostalog, treba poraditi oko toga da se evangeliziraju odnosno da se Evandjelje inkarnira u razne običaje iz hrvatske kulture koji se očituju prigodom slavljena svete mise, sakramenata, sakramentalna, pučkih pobožnosti, posebno je to ostvarivo pri izboru naših pjesama i napjeva prigodom raznih svetkovina i blagdana: običaji i naša kultura oko Božića, korizme, Cvjetnica, Velikog tjedna, Sveti Ivan, Velika Gospa, Dan mrtvih, Sveti Nikola, itd. Pogubno je odbacivati stare vrijednosti, a uvoditi nove kao isturivanje starih. Tako, npr. neki blagosivljaju traktore, freze i automobile, a ispod časti im je blagosivljati "blago" (ovce, krave i konje). Sve ono što je Bog stvorio i čovjeku služi zahtijeva da se cijeni i vrednuje prema tome što to znači za dotičnoga vjernika.

Treba nanovo vrednovati sve ono što čovjeku nešto znači i ukoliko je nešto pomirljivo s Evandjeljem to treba prihvatiti jer ono što je kroz dugu povijest našega naroda proizišlo iz njihova "genija", narodnoga duha, to se ne smije olako zanemarivati. Netaktični i nerazboriti evangelizator može biti uzrok poljuljanja vjere ili uzrok vjerskoga indiferentizma što je najopasnije u ovome trenutku. Naravno, ono što nije pomirljivo s Evandjeljem treba preispitati i nastojati pokrstiti ili, ako se ne može nikako pomiriti s Evandjeljem, takve stvari s taktom treba odbaciti. Olako se, poslije saborske obnove, u našoj Crkvi ispustilo mnogo toga s čim je duša našega naroda bila ispunjena i egzistencijalno vezana. Ne bi se ponovno smjele ponavljati slične pogreške. Narodni genij treba evangelizirati kao i čovjeka. I to je naš zadatak sada i unaprijed.

Kada se govori o novoj evangelizaciji i inkulturaciji onda se ne bi smjelo preskočiti nešto reći i o liturgijskoj prilagodbi koja je potrebna našem kulturnom ambijentu¹⁰. Petar Bašić piše: "Liturgija mora biti vezana za konkretne izraze njihove kulture ... i još više: mora se 'utjeloviti' u određenu kulturu"¹¹. "Pod kulturom u ovom kontekstu podrazumijeva se skup ljudskih vrednota, narodnih predaja, društvenih i vjerskih običaja te načina izražavanja jezikom i umjetnošću: svi ti elementi ukorijenjeni su u narav naroda. Zato svaka liturgijska prilagodba mora težiti integraciji bogos-

10. P. BAŠIĆ, *Liturgijska prilagodba između teologije i kulture*, Služba Božja XXV/1985, 2, 91-107.

11. *Ondje*, 96.

ljudja i kulture, mora tražiti kulturalne elemente koje će narod moći prepoznati kao svoje“.¹²

Naša liturgija treba dobro uočiti ne samo mentalitet našega naroda u cjelini već i različite mentalitete unutar naroda. Npr. seoski mentalitet, varoški, gradski i prigradski mentalitet, mentalitet radnika u tuđini i radnika u domovini te razne vrste intelektualnih radnika. Nije dosta preuzeti nešto iz drugih naroda što se sviđa kreatorima liturgijskih tekstova i akcija ili što se sviđa samo liturzima ili evangelizatorima od zanata, već treba uvijek ponovno istraživati i upoznavati povijest, teologiju i religiozne običaje jednoga naroda da bi mu se ta liturgija mogla utisnuti u njegov vjermički narodni duh.

4. Evangelizacija na župi

Franjevci vrše svoju zadaću evangelizacije na različitim mjestima i radnim mjestima, posebno na župskom planu. Naše GK (članak 84) dok zahtijevaju od svih franjevacu "da se nastoje posvetiti zadaći evangelizacije", propisuju: "Gdje god braća bila i što god radila neka se nastoje posvetiti zadaći evangelizacije: kako u bratskoj zajednici kontemplativnim i pokorničkim životom te obavljanjem raznovrsnih poslova za bratstvo, tako i u ljudskom društvu intelektualnim i materijalnim djelatnostima, vršenjem dušobrižničke službe u župama i u drugim crkvenim ustanovama; te konačno, navješćujući dolazak Božjeg kraljestva, svjedočanstvom franjevačke nazočnosti". Kako vidimo, GK nude tako raznoliku evangelizacijsku djelatnost tako da nijedan fratar ne može kazati ja nisam, kao fratar, za evangelizaciju. Svatko je pozvan da evangelizira, da katehizira, razumije se prema sakramentalnom obilježju, kanonskom stanju, a posebno prema kanonskom poslanju. Katehizacija je kroz povijest Crkve bila predmet mnogih rasprava. Ona uvijek, svugdje i svakoga obvezuje i to je naša zadaća.¹³

Uz sve nabrojeno u GK, članak 84 i odredbama GS čl. 37, naše bratstvo je najviše angažirano u "vršenju dušobrižničke službe u župama". Stoga, u skladu s GK čl. 84; 112, § 1, i GS, čl. 37, §§ 1-2 „Statuti Provincije, propisuju:“ *Naše bratstvo, koje je velikim dijelom uključeno u župnu*

12. Ondje

13. Usp. Š. SAMAC, *Kateheza-pravo i zadaća koja obvezuje*, Kačić XIX-XX/1987-1988, 237-247.

pastorizaciju, treba biti prožeto duhom našega Reda, gajeći vrednote utemeljitelja sv. oca Franje“ (čl 60, § 1). Sam odgoj i obrazovanje po našim odgovorno-obrazovnim zavodima odnosno cijelokupnu formaciju braće treba: ”usmjeriti na pastoralno djelovanje po župama“ (SP 58, § 1), a u paragrafu drugom još se nadodaje ”kao i drugim oblicima pastoralne djelatnosti, pazeći da rad ne ugasi u njima duha molitve i pobožnosti“. Braća na župi trebaju djelovati prema pastoralnom planu i programu (usp. SP čl. 62), a u taj plan i program treba, kako stoji u SP, ”točno odrediti tko ima što činiti, ne isključujući pomaganje u cijeloj župskoj službi“ (čl. 66, § 2).

Posebno je važno zapaziti odredbu ”pomaganje u cijeloj župskoj službi“. To je ustvari jedan vid nove evangelizacije: uključivanje svih u djelo evangelizacije. Naime, konkretno govoreći, svu bi braću trebalo na neki način uključiti u ”pomaganje cijeloj župskoj službi“ (SP. čl. 66). Posebno je to važno shvatiti i provesti u djelo ondje gdje ima više braće u pojedinim redovničkim kućama odnosno samostanima. Svi su pozvani i njima se može povjeriti da evangeliziraju iako namaju za župsku službu kanonsku poslanje. Naime, svi su udovi Crkve pozvani da evangeliziraju. Drugim riječima, nijedann franjevac nije isključen iz evangelizacije kako one koju treba provesti na sebi tako i one što je nazivamo evangeliziranje drugih. Nipošto se ne bi smjelo zaboraviti onu svetoga Pavla: ”Jao meni ako Evanđelja ne navješćujem“ (1 Kor 9, 16). Ili onu iz Mateja: ”Ne užije se svjetiljka da se stavi pod sud“ (Mt 5, 15).

Naše nas GK upozoravaju da naviještamo Kraljestvo Božje svoje dočanstvom života i svjedočanstvom riječi (čl. 89). Tim više što je redovnički život ”znak budućega vijeka“ (kan 607, 1). Taj život, taj divni znak nesmije se kriti već ga treba iznijeti na vidjelo ljudima našega vremena, kako bi ih potakli da žive u opciji budućega vijeka, da taj divni znak bude poziv na zajedničku Euharistiju Gore srca te da se doživi veličanstveni odgovor ljudi našega vremena *Imamo kod Gospodina*.

Kada čovjek osjeti da ima nešto kod Gospodina onda će on ići k njemu i on će ga nadariti onim što on bude tražio. Evangelizatorovo je dovesti čovjeka do Gospodina i u njegovo kraljestvo istine i pravde, ljubavi, mira i dobrote, a upravo sadašnje GK u članku 85. nalažu manjoj braći: ”... neka donose (franjevci) svima koje susretnu mir i dobro Gospodnje, te sigurnu nadu boljega svijeta.“ Da bi što efikasnije djelovao na župi, suvremeni će pastir župe - župnik, napraviti program zajedno, u suradnji i dogo-

voru s drugim djelatnicima i sa svim postojećim strukturama na dotičnoj župi. Župnik treba imati osjećaj da je on vlastiti pastir povjerene mu župe te da je on radi župe, a ne župa radi njega.

Zaključak

Sadašnje opće zakonodavstvo Franjevačkoga reda manje braće (Generalne konstitucije i Generalni statuti) i partikularno zakonodavstvo (Provincijski statuti i statuti i parvilnici raznih tijela u Provinciji presvetog Otkupitelja te odredbe generalnog i provincijskog kapitula), kao i opće i posebne odredbe Crkve o evangelizaciji, nisu skućujući okvir, kako se tu i tamo čuje, već su poticaj za manjega brata da se angažira što više u velikom djelu nove evangelizacije. Franjevačko zakonodavstvo toliko je suvremeno, a u mnogim svojim odredbama i u mnogočemu čak bi se tako izrazio ispred je domaćaja mentaliteta manjega brata s ovih naših prostora. tj. to bi značilo da dotično zakonodavstvo potiče manjega brata i otvara mu takve mogućnosti da se može potpuno posvetiti suvremenoj evangelizaciji "integralnoj evangelizaciji" koju zahtijeva povijesni trenutak u kojemu živimo.

Pravno govoreći, manji će brat djelovati *u ime Crkve, po nalogu Crkve i u zajedništvu s Crkvom* (usp. kan 675 § 3).¹⁴ U ovom ratnom vremenu i vremenu rađanja demokracije na ovim našim prostorima, potrebna je duhovna obnova našega čovjeka tako da ga se, između ostaloga, pomogne kako bi se otresao od taloga bivšeg komunističkoga društva. Treba pomoći čovjeku da iziđe iz ratnih trauma i gubitaka kako na fizičkom tako i na psihičkom i duševnom planu. Iako smo svjesni činjenice da je zakone lakše donositi i proučavati nego li mijenjati svijest čovjeka, ipak treba imati svijest da su sadašnji franjevački propisi o evangelizaciji tolika pomoć manjemu bratu do te mjere da ne treba lutati u traženju nekih pomodnih ostvarenja.

Stoga je na franjevcima našega vremena da se potpuno i sa novim žarom uključe u novu evangelizaciju zajedno sa svim udovima Božjega naroda. Treba surađivati i sudjelovati sa svim dobronamjernim čimbenicima, odnosno apostolskim djelatnicima, te se zauzimamati da se plan i program

14. JURE BRKAN, *Apostolat redovničkih ustanova (kanoni 673-683)*, Služba Božja XXXI/1991, 2, 102-128.

školskog vjeronauka i župskog vjeronauka ili župske kateheze pravilno provodi kako bi se postigli očekivani plodovi. Tu treba uključiti katehizaciju svih životnih uzrasta na različitim razinama: *razina životne dobi, razina mentaliteta i razini vjere.*

Nova evangelizacija bi se trebala posebno posvetiti odraslima koji su bili daleko od Crkve ili su bili u katakombama koje je bio nametnuo neprirodni komunistički režim, a danas su nosioci javnih društvenih uloga građanskom društvu. Tako su u novu evangelizaciju, slijedbenici Franje iz Asiza, dužni ugraditi i *primjer* Franjina života koji se najbolje saznaje iz proučavanja njegovih *Spisa* i franjevačkog zakonodavstva o evangelizaciji.

Za novu evangelizaciju potrebno se spremati i prihvaćati smjernice Crkve i Reda, ostaviti stare navike koje u dosta slučajeve mogu sputavati kreativnost i efikasnost nove evangelizacije, tj. treba otkrivati nove metode, nove izričaje i novi evanđeoski žar, a ne samo hvaliti "stara dobra vremena". Poput Tome Mura, franjevac će se pomoliti: "Gospodine, daj mi ozbiljnosti da prihvatim one stvari koje ne mogu promijeniti, daj mi snage i hrabrosti kako bih mogao mijenjati ono što se može mijenjati, daj mi mudrost da upoznam različitosti." Svi se moramo obnavljati kako bi se djelotvorno posvetili novoj integralnoj evangelizaciji novim metodama i novim izričajem.